

MAGYARORSZÁG ÉS TÁRSORSZÁGAINAK KÖNYVNYOMDAI.

Fölvétetett 1882. évi október hó 1-én. A csillaggal jelzett czégek csak úgynevezett amerikai vagy à la minute sajtókkal dolgoznak.

a) Budapesten.

Államnyomda

I. ker., víz, Nándor-tér 1. sz. alatt.

Igazgató Ficsorjfalusi Péchy Imre.

Igazg. helyettes Lippich Gyula.

Typographiai osztály:

Főművezető Szavadoroszky Vazul.

Szedőfactor Barla Lajos.

Gépmesterfactor Füredi Vilmos.

Betüöntödei » Galász József.

Betütárnok Galateo Béla.

Typographiai hitelosztály:

Főművezető Csomortányi János.

Gépmesterfactor Urbenszky F.

Könyomdai » Czapek Sándor.

Bélyegenyvezdei factor Major J.

Athenæum részvény-társaság

IV. ker., ferencziek tere 7. sz. a.

Vez.-igazgató Vécsey J.

Főüzletvezető Uvchitz Jakab.

Szedőfactor Benedek Sándor.

Betüöntödei művezető Wolf János.

Bagó Márton és fia

II. ker., penty-utca 4. sz. alatt.

Bartalits Imre

VIII. ker., Eszterházy-utca 12. sz.

Beck Nándor.* VI., sugár-út 5.

Bendiner K.* V., Lipót-tér 6.

Bielitz V.* IV., Mátyás-utca 2.

Birkholz, Vayda és Pressburg

V. ker., nádor-utca 19. sz.

Burian M. V., váci hírtűt 10. sz.

Buschmann Ferencz

IV. ker., heronaherczeg-utca 8. sz.

Corvina, könyvnyomda és

kiadó-üzlet. V., akadémia-utca 10.

Deutsch M. V., bálvány-utca 12.

Első magy. egyesületi könyv-

nyomda. V., Dorottya-utca 11. sz.

Tulajdonosa Büchler D.

Első magy. vonalzó intézet,

hőnyomató, hő- és hőnyomda.

VI. ker., Rákóczi-utca 21. sz.

Tulajd. torag Steiner Mátyás Lajos.

Igazgató Czettel Gyula.

Könyvnyomdai factor Szócska J.

- Egyetemi nyomda
I. ker., vár, iskola-tér 3. sz. alatt.
Igazgató Czäger Endre.
Nyomdai művez. Remecse Pál.
Betüöntödei « Hecsheméthy F.
- Fanda József
IV. ker., vácsi utca 20. sz. alatt.
- Franklin-Társulat
IV. ker., egyetem-utca 4. sz. alatt.
Vez.-igazgató János Vilmos.
Nyomda-vez. Hirsch Lipót.
Főgépmester Proschko Mihály.
- Frühwirth József*
V. ker., nagy herena-utca 10. sz.
- Garai Mór. VII., Márcy-hözút 3.
- Gutmann J. Gyula.*
- Heisler János.*
- Hermann Vilmos.*
- Hompertz János Albert.*
- Hompertz Mátyás
I. ker., fő-utca 18. sz. alatt.
- Hornyánszky Viktor
V. ker., nádor-utca 28. sz. alatt.
Igazgató Knoll Márcy.
Művezető Chladek Péter.
- Hungaria, könyvnyomda és
kiadó-üzlet. V., tükör-utca 5. sz.
Tulajdon. Brödy Sigmund.
Igazgató Brödy Sándor.
Művezető Balázs Márcy.
- Hunyady Mátyás, irodalmi és
könyvnyomdai int. IV. zöldfa-u. 43.
Tulajdon. Lenháy Antal.
Művezető Hunfivst Mihály.
- Ihrlinger A. és társai
VII., külső seb-utca 33. sz. alatt.
- Jäger Arn.* VIII., hercepi út 23.
- Kálmán M.*
- Kanitz A.* VI., szecsen-u. 11.
- Károlyi, Morvay és Mérci,
V. ker., fő-út 6. sz. alatt.
- Kertész József
V., Mária Valéria-utca 11. sz.
Művezető Langhy János.
- Khór és Wein
V., Derettya-utca 14. sz. alatt.
Művezető Müller Egest.
- Kocsi Sándor
VIII., múzeum-hözút 10. sz. alatt.
Művezető Pollák Guztáv.
- Kohn és Guttmann*
IV., granátos-utca 20. sz. alatt.
- Kunoss Vilmos
VII., Márcy-hözút 19. sz. alatt.
- Laufer R.* VI., sugár-út 9. sz. a.
- Légrády testvérek
V. ker., nádor-utca 7. sz. alatt.
Művezető Bendner Jozsef.
- Leitner M. L.* V., vácsi-hözút 18.
- Löbl Dávid. VI., sugár-út 23.
- Löw Ede. V., Béla-utca 1.
- Markus Samu. V., herena-u. 23.
- Messinger J.* VII., király-u. 11.
- Münster Kár. II., fő-utca 20.
- Münz Mór.* VII., király-u. 18.
- Neuer Márk. VII., hercepi út 14.
- Neuwald I. IV., roztély-u. 13.
- Pannonia, könyvnyomda
VI. kerület, é-utca 2. sz. alatt.
Tulajdonosa Dieumayer Ede.
- Parlavay J.* IV., Lipót-utca 1.

- Pesti könyvnyomda-részv.-
társaság. V., *Isidó-utca* 7. sz. alatt.
Igazgató *Iorag Falk Sigmund*.
Szedőfactor *Benyhády Antal*.
Nyomó * *Banck József*.
Betüönt. * *Guth Albert*.
- Id. Poldini Ede és társa
IV. *ker.*, *hal-tér* 4. sz. alatt.
- Preyer és fia*
IV. *ker.*, *zöldfa-utca* 3. sz. alatt.
- Quittner József*
V., *nagy korona-utca* 9. sz. alatt.
- Rigler József Ede
VI. *ker.*, *rézsa-utca* 55. sz. alatt.
Művezető *Stalhanek Dávid*.
- Rózsa K. és neje
VIII. *ker.*, *őz-utca* 32. sz. alatt.
Művezető *Strauch Alajos*.
- Rudnyánszky A.
IV. *ker.*, *halap-utca* 22. sz. alatt.
Művezető *Magy Sándor*.
- Schlesinger és Wohlaier
IV., *cséthy-u.*, *Stárcly-házszámla*.
Schuler és Neubauer.*
Schwarz H.* V., *fürdő-utca* 8.
Spiero L.*
Stern K.* VI., *Deák Ferencz-tér* 6.
Ullmann József.*
Weissenberg Ármin*
IV., *múzeum-hözűt* 21. sz. alatt.
- Weismann testvérek
V., *Ferencz József-tér* 8. sz. alatt.
Művezető *Kleinmann Frigyes*.
- Wilckens C. és Weidl
IV., *koronakereszey-u.* 3. sz. alatt.
Művezető *Harányi György*.
- Wodianer Fülöp
IV., *sarkantyús-utca* 3. sz. alatt.
- Wohl I.* IV., *Stárcly-hözűt* 22.
Zeisler Márk
VII. *ker.*, *Isván-tér* 1. sz. alatt.
- Zipser és König*

Betüöntödék vannak a következő intézetekben :

Allamnyomda.	Franklin-Társulat.
Athenæum részv.-társaság.	Pesti könyvnyomda-részv.-
társaság.
Egyetemi nyomda.	

Ezekon kívül egy önálló cég:

Fischer és Mika, VI. *ker.*, *hírály-utca* 88. sz. alatt.

b) Vidéken.

Arad:

*Gyulai István.**Steppich Zsigmond.***Stéthy Lipót és fia.**Román püsp. könyvnyomda.**Ungerleider Albert.*

Aranyos-Maróth:

Ruffly M.

Baja:

*Nánay Lajos.**Steinltz és Eschleutchtz*

Balassa-Gyarmat:

Ilék László.

Balázsfalva:

Görög hatli. egyházmegyei nyomda.

Bátyu:

Poulay István.

Békés:

Sipes Sándor.

B.-Csaba:

*Allein Ede.***Poráczay László.**Tahács Árpád.*

B.-Gyula:

Dobay János.

Beregszász:

Ólagy L., Sallay Gy.

Berettyó-Ujfalu:

«Sárut» nyomdájá tulajd. Vass Jend.

Besztercze:

Betschar Tiradar.

Besztercebánya:

Macskold Fülöp.

Brassó:

*Gott Ján. és fia Bent.**Römer és Hammer.**Thieschan Alexi.*

Csik-Somlyó:

Sz. Ferencz-rend nyomdája.

Csik-Szereda:

Szabó Albert fűküzl.

Czegléd:

Gebej András.

Debreczen:

*Hutasi Imre.**Pongrácz Gyula.***Schwartz Márk.***Tahács Ferencz.**Tiszai Dániel örököszi**Városi nyomda**művezető Frics Józs.*

Deés:

Demeter és Kiss.

Detta:

*Million M.**

Déva:

Chizsch M.

Eger:

*Érseki lyc. nyomda**techn. ig. Tóth Istv.**Helm Dávid.**

Eperjes:

*Banhegyeleti nyomda**Fleczel Antal.***Névai Samu.**

Érsekújvár:

Winter Zsigmond.

Esztergom:

*Buzárevits Gyuztár.**Laiszly János.**Berényi Sz. özv.*

Fehértemplom:

Wunder Gyula.

Félegyháza:

Balics Istv. fűküzl.

Felső-Eőr:

Schwidtsch Lajos.

Fogaras:

Thienfeld L.

Gyöngyös:

*Herzog EudóArmin.**Holm Mór.*

Győr:

*Czéh Sándor özvegye.**Grosz Gyuztár.**Sauerwein G. özv.*

Gyulafehérvár:

*Püspöhi nyomda.**Voltz és Körner.*

Halas:

Prager Ferencz.

H.-M.-Vásárhely:

*Lérai Lajos Fülöp.**Wodianer Károly.*

Igló:

Schmidt József.

Ipolyságh:

Neumann Ignác.

Jászberény:

*Bittermann Ede.**Szalay Irán.*

Kalocsa:

Malatin Antal(alapított 1857-ben
Malatin és Holmayer
cég alatt).*Holmayer Károly*

Kaposvár:

*iff. Engelmann M.**Jancsics Gyula.**Teitelos Armin.*

Karánsebes:

Wenczely János és fia

Karczag:

Szödi S.

Kassa:

*Alexy Ödön.***Malafony Jeromos.***Lippóczy József.***Fannonia r.-nyomda
művezető Ries Lajos.**Schwarz Fülöp János.**Werfer Károly*(1806-ban lett alapítva
s 1822 év óta Werfer
Károly cége alatt)

Kecskemét:

Szilády Károly(alapított 1841-ben)*Tóth László.*

Késmárk:

Sauter és Schmidt.

Keszthely:

Ségez György.

Kézdi-Vásárhely:

Szabó Albert.

Kismarton:

*Dich Ede.**Gabriel J.**

Kolozsvár:

*Dombly Viktor.**Sv. ref. collegium kö-
és könyvnyomdája
bérlo Stein János.**Franklin-nyomda
tulajd. Magyary M.**Gámán Ján. örökösei
tulajd. Keresztész P.**M. Papp Ill. örökösei
tulajd. Ajtay Albert.**Polcz Albert.***Róm. kath. lyceumi
nyomda**bérlo Békésy Károly.**Strawinger Guztáv.**

Komárom:

*Mexhl A.***Özv. Gross Dávidné.***Ziegler Károly.*

Köszeg:

Feigl Frigyes.

Körmend:

Hopper Ill.

Körmöczbánya:

*Buchsbbaum Miksa.**

Léva:

*Duhász Lipét.**

Lippa:

Seiner és Neumann.

L.-Sz.-Miklós:

Lev Miksa.

Lőcse:

*Reiss J. F.**Verthimüller J. és fia.*

Losoncz:

*Oláray J. A.**Özv. Janda Anna.**Roth Simon.*

Lugos:

Wenczely J. és fia.

Magyar-Óvár:

Id. Czék Sándor

Makó:

Gál és Gömöry.

Máram.-Sziget:

*Davidovits A.***Hollész István.**Részvény-nyomda.*

M.-Vásárhely:

*Erang. ref. főtanoda
nyomdája**bérlo Imreh Sándor.**R. kath. leányiskola**könyvnyomdája**bérlo Szabó Gyula.*

Medgyes:

Reisenberger Benz.

Mező-Túr:

Gyűző Károly.

- Miskolcz :
Fischer Ferenc.
*Mos Károly.**
Ezr. Sárközyné és
Mercz.
*Wächler N.**
- Mohács :
Blandl János.
Stegmüller J. S.
- Munkács :
Blayer Sándor.
Gross Ignác.
- Nagy-Bánya :
Euzly Károly.
Méhnár testvérek.
- Nagy-Becskerek :
Dohány Ignác.
Lutsch B.
Steitz Ferencz Pál.
- Nagy-Enyed :
Pollák Már.
- Nagy-Kanizsa :
Fischel Fülöp.
*Singer Lipót.**
Vajdits József.
- Nagy-Károly :
Gényei József.
- Nagy-Szeben :
Eleonó özösvöci.
Drottleff J.
Hraffl N. (Filtsch J.)
(új czég) Metzler E.
Rom. püsp. nyomda
művezető Binder L.
Reisenberger E.
(Steinhansen T.)
- Nagy-Kikinda :
Radafi János.
- Nagy-Körös :
Ottlinger Ede.
- N.-Sz.-Miklós :
Höngy Salamon.
- Nagyszombat :
*Horowitz Adolf.**
Wintz S.
- N.-Tapolcsány :
Platzhó Gyula.
- Nagyvárad :
*Berger Antal.**
Bollény Jenő.
Bögel Ottó.
Lazthy Armin.
*Tritsch Károly.**
- Nedanócz :
Újvárosi gyárda-
gyáriegyesület nyom-
dája.
- Nyiregyháza :
Sebá és Singer.
Mauerer Károly.
- Nyitra :
Ezr. Mengebauer E.
Schemperl és Huszár.
- Ó-Becse :
Lewy Lajos.
- Ó-Orsova :
Händl Károly.
- Oravicza :
Wunder Gyula
fiéüzlete.
- Orosháza :
Magyar E. M.
Patacz E.
Veres Lajos.
- Paks :
Rosenbaum M.
- Pancsova :
Teranovits testvérek.
Wittigschlager Már.
- Pápa :
*Debreczeni Károly.**
Nebel Armin.
Ref. főtan. nyomda.
- Pécs :
Lycenni nyomda
hírlő Fesztl Karoly
Dr. Madarász Endre
gondnok Gyenes P.
Hamazetter Károly.
Taizs Mihály.
- Pozsony :
Engermayer Már.
*Bode Diádorf.**
*Freistadt N.**
*Lewy N.**
Lewy és Alkalay.
*Richter N.**
Stampfel, Eder és társ.
Wetung. Grenzboten
nyomdája
tulajd. Simonyi Iván
bérlő Hellmann K.
Wigand F. H.
*Widmann N.**
- Resicza :
Wunder Gy. fiéüzlet.

- Rimaszombat :
Nábelj Mihály.
- Rozsnyó :
Horác Mihály.
- Salgó-Tarján :
Fredler Armin.
- Sárospatak :
Ref. főiskolai nyomda
 (1807-ben alapítottott)
 bérlelő *Steinfeld Béla.*
Trécsányi Bertalan.
- Sátor-A.-Ujhely :
Templén nyomdája
 tulajd. *Boruth El.*
- Segesvár :
Herethi Fr.
Jündens F. örökösei.
- Selmeczbánya :
Jerges Al. özvegye.
- Sopron :
*Élián Breiner.**
*Gellis Mihály.**
Litfass István.
Remnaltzer H. és fia.
- Szabadka :
Bittermann Diánd.
Schlesinger Sándor.
- Szakolcza :
Scharnitzl örökösei.
- Szamos-Ujvár :
Görög hatti. egyház-*
megyei nyomda.
- Szarvas :
Sipes Soma.
- Szász-Régen :
Burghardt H.
- Szászváros :
Schässer F. örökösei.
- Szatmár-Németi :
*Liny Mihály.**
Magy Lajos.
 "Szabad Saját" nyomda.
 tulajd *Gönyey József*
és Littelzky Endre
 (alapítottott 1946-ban)
- Szeged :
Burger Guszt. és társ.
Endrényi L. és társa.
Tramb B. és társa.
*Várnai L.**
- Szegszárd :
Ujfalussy Lajos.
- Székely-Udvarh. :
H. Becsek Dániel.
- Sz.-Fehérvár :
Számmer Imre
 (bír két üzlettel).
 "Székesfehérvár és Vi-
 dék" nyomdája
 tulajd. *Csitáry Emil*
 "Vörösmartly" nyomda
 tulajd. *Számmer K.*
- Szentes :
Cherzier János.
Szírós Béla.
- Szepsi-Sz.-György
 "Séhai" nyomda-rész-
 vény-társaság.
Remnstein M.
- Szolnok :
Bahos István.
Chaffner S. és társai.
Chay Fülöp.
- Szombathely :
Bertalanffy Imre.
Seiler Benkő.
- Tata :
H. Pász J.
- Temesvár :
Csanád-egyházme-
gyei nyomda
 művezető *Mayer J.*
Férh H. G.
*Fried G.**
Magyar testvérek.
Steger Ernő.
*Terencezi L.**
Wilmann E.
- Torda :
Wltz V.
- Tur.-Sz.-Márton
Részvény-nyomda
 igazg. *Francisci J.*
- Trencsén :
Gausel Lipót.
Scharnitzl B. F.
- Ujvidék :
Dimitrovičs Mihály.
Fuchs Algot.
Pajerits Al.
Szerb nemz. nyomda.
- Ungvár :
Id. Felső József.
Pollacsek Mihály.

Vác : <i>Mayer Sándor.</i>	Veszprém : <i>Hrausz Armin.</i>	Zilah : <i>Gámán Ferencz.</i>
Vág-Ujhely : <i>Beroritz Adolf.</i>	Zala-Egerszeg : <i>Strohmeier Ferencz.</i> <i>Ézv. Tathy Rozália.</i>	Zombor : <i>Bittermann Dánd.</i> <i>Szitar Salamon.*</i>
Verecz : <i>Hirschner E. J. ézv.</i> <i>Wettl és Veronits.</i>	Zenta : <i>Barcsy Sigmund.</i> <i>Schwarz Sándor.</i>	Zsombolya : <i>Hönig Salamon.</i>

c) Magyar tengerpart.

Fiume :

*Harletzhj Ferencz.**Bettner Péter.**Michovits Emidio.*

d) Horvát- és Tótország.

Belovár : <i>Fleischmann János.</i>	Mitrovicza : <i>Nemzeti nyomda.</i>	Vukovár : <i>Hatti. részv. részv.-</i> <i>nyomda.</i> <i>Hieser Fr. A.</i> <i>Wagner András.</i>
Brood : <i>Spitzer C.</i>	Porto-Ré : <i>Tengerparti nyomda.</i>	Zágráb : <i>Albrecht Károly.</i> <i>Gronitz (ezelőtt</i> <i>Hartmann és társ.)</i>
Buccari : <i>Dexelbrunner R.</i>	Pozsega : <i>Straljevitš M.</i>	Eszék : <i>Göczér Antal.</i> <i>Pfeifer Gyula.</i>
Diakovár : <i>Püspöki nyomda.</i>	Sid : <i>Manhorvitš M.</i>	Károlyváros : <i>Frettner János M.</i>
Eszék : <i>Göczér Antal.</i> <i>Pfeifer Gyula.</i>	Susak : <i>*Sloboda*nyomdája.</i>	Karlócza : <i>Parlovitš R.</i>
Sziszek : <i>Fanko Adolf.</i>	Varasd : <i>Platzer J.</i>	Zengg : <i>Luster Henrik.</i>
Varasd : <i>Platzer J.</i>	Vinkovcze : <i>Trumitš Miklós.</i>	Zimony : <i>Parlovitš S.</i>

Az előbbi kimutatás szerint van tehát Budapesten 70, vidéken 254, a magyar tengerpart területén 3 s Horvát- és Tótországbán 26 nyomda; vagyis a magyar korona területén mindössze 353.

A főváros 70 czége közül csupán 43 tekinthető valódi értelemben vett nyomdának; a többi 27 czég csak amer. vagy á la minute sajtókkal dolgozik. A vidéken 379 ily zugnyomda létezik. Ezzel azonban e zugnyomdák tulajdonképeni létszáma hihetőleg még nincsen biztosan megállapítva, mert hollétük, természetüknél fogva, igen nehezen puhatolható ki.

Ez apró sajtókkal működő czég-tulajdonosok közül tudtommal csak kilenczen tanult nyomdászok; ugymint Budapesten: BENDINER L., GUTMANN J. GYULA, HOMPERTZ J. A., KÁLMÁN M., MÜNZ J., PARDAVY JÓZSEF és WEISSENBERG Á., Kassán pedig LIPPÓCZI J. és Aradon KEPPICH Zs. A többiek a legkülönbözőbb nemű foglalkozásból éltek azelőtt, s hogy most is minek tekintik műiparunkat, kitűnik azon tényből, miszerint az idén a zsidó husvétüi ünnepek alatt egy ily fővárosi «nyomdatulajdonos» nyugalomba helyezte préseit és üzleti helyiségében a rituális zsidó-sütemények árúsításával foglalkozott.

Ha tekintetbe vesszük, hogy jelenleg Budapesten (a zugnyomdákat nem számítva) 43, a vidéken pedig 217 nyomda működik, nem lesz érdek nélküli itt arra emlékeztetni, hogy a főváros 1848 elején még csak 9 nyomdával bírt, 1860-ban pedig 15-tel. — 1866-ban az egri Gutenberg-ben NAGY L. szaktárstól közölt adatok szerint Magyarországon a következő helyeken léteztek nyomdák:

Arad	2	Árkadz	1	Septon	2
Baja	2	Lőce	1	Szabadha	1
Balassa-Gyarmat	1	Lugos	1	Szabolca	1
Beregszász	1	Magyar-Óvár	1	Szatmár	1
Besztercebánya	1	M. Sziget	1	Szeged	2
Budapest	17	Miskolc	1	Szegszárd	1
Debreczen	2	Magy-Mánizza	2	Székes-Fehérvár	1
Eger	1	Magy-Mátoly	1	Szigetvár	1
Eperjes	1	Magy-Szombat	1	Szolnok	1
Észtergom	1	Magyvárad	1	Szombathely	1
Győr	1	Ójáska	2	Temesvár	3
Gyula	1	Pápa	1	Trencsén	1
Hálcza	1	Sécs	1	Ujvidék	2
Hárvár	1	Szenny	3	Ungvár	1
Haza	2	Simaszombat	1	Vác	1
Hecsehémét	2	Szenny	1	Veszprém	1
Hésmáti	1	S.-A.-Ujfehly	1	Sala-Egerszeg	1
Himarton	1	Sárcsapatok	1	Silahi	1
Hömörc	1	Selmeczbánya	1	Sombor	2

összesen 88.

Erdélyben pedig:

Balázsfalva	1	Csik-Somlyó	1	Magy-Szeben	5
Beszterce	1	Holczvár	3	Szamos-Ujvár	1
Bronó	2	Moros-Vásártely	2	Szászváros	1

összesen 17;

vagyis együttvéve csak 105 nyomdai üzlet létezett.

Ez adatokból tisztán kitűnik hazai nyomdászatunk rohamos fejlődése; azonban nemcsak számban foglalnak el nyomdáink magas rangot szellemi életünkben, hanem kiváló technikai fejlődöttségüknél fogva is, mint azt a *Budapesti könyvnyomdászok és betűöntők egylete* által 1878-ban

rendezett szakkiállítás és az idén szemléltető volt országos könyvkiállítás eléggé bizonyítja.

Befejezván dolgozatomat, nem mulaszthatom el mindazon igen tisztelt szaktársaimnak, kik ezen adatok beszerzéséhez segédkezet nyújtani szívesek voltak, legmelegebb köszönetemet kifejezni.

Budapest, 1882 okt. 15-én.

Firtinger Károly.